

Naam:

Klas:

Datum:

*Ruimte voor schoolstempel
en paraaf docent*

1F Hanteren / fixeren / seksen rund

WETEN

Als je deze lessen hebt geoefend ben je in staat om de dieren beschreven in deze lessencyclus op de juiste wijze te hanteren en fixeren. Dit moet op een diervriendelijke manier gebeuren, zonder het welzijn van het dier aan te tasten. Tevens kun je van de behandelde diersoorten het geslacht bepalen.

DOEN

- Respectvol omgaan met de dieren
- Het dier op de juiste wijze uit het hok/ stal nemen
- Het dier op de juiste wijze hanteren
- Het dier op de juiste wijze fixeren
- Het geslacht bepalen
- Doortastend zijn

NODIG

- Opzoekboek dier/ rundvee encyclopedie
- Touwtje met een lus erin.
- Eventueel een oude autoband

TIJD

Deze les duurt 2 uren. Deze lessen hanteren/ fixeren zullen regelmatig geoefend moeten worden. Je moet van **alle** in deze les beschreven diersoorten de aftekenmatrix afgetekend hebben.

TIPS

- Zet eerst alle spullen klaar die je nodig hebt
- Ben niet te bang, pak het dier stevig beet
- Ga doortastend te werk, anders kun je het dier onnodig bezeren

A. Theorie

Hanteren

Hanteren is het dier oppakken op leiden op een zo veilig mogelijke wijze. Het is belangrijk dat je dieren waar je mee werkt ook op de juiste wijze kunt hanteren. Als je dieren wilt verzorgen moet je ze vaak uit hun verblijf halen. Ook is het denkbaar dat je de dieren wilt verplaatsen. Om dat allemaal veilig uit te kunnen voeren is het belangrijk dat je het hanteren van dieren meerdere keren goed oefent. Je moet een dieren soms uit hun verblijf halen om ze te verzorgen of je wilt hanteren

Fixeren

Als je een dier wilt controleren of behandelen moet je een dier kunnen fixeren. Fixeren is een dier op zo'n wijze vastpakken dat je het kunt controleren of behandelen zonder dat het risico bestaat dat het dier zichzelf of de behandelaar kan bezeren. Om dit te bereiken moet je het dier stevig en resoluut vastpakken. Het lijkt soms een beetje wreed maar de dieren hebben hier geen of weinig last van. Het is beter om het dier goed vast te pakken als dat het dier zich kan bezeren tijdens de controle of behandeling.

Geslacht bepalen (seksen)

Het geslacht van een dier bepalen noemt men ook wel seksen. Het is erg belangrijk dat je bij de verschillende dieren het verschil kunt zien en benoemen tussen een mannelijk en een vrouwelijk dier. Bij sommige diersoorten kunnen bijvoorbeeld de mannetjes niet samen gehuisvest worden. Ook als je wilt gaan fokken met dieren (of juist niet) is het handig als je het verschil weet tussen mannetjes en vrouwtjes. Het symbool voor mannelijke dieren is ♂, het symbool voor vrouwelijke dieren is ♀. Het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke dieren noemen we de geslachtskenmerken. We onderscheiden primaire en secundaire geslachtskenmerken.

Primaire geslachtskenmerken

Primaire geslachtskenmerken zijn kenmerken die al bij de geboorte aanwezig zijn. Dit zijn vaak de penis, balzak en de vagina.

Secundaire geslachtskenmerken

Secundaire geslachtskenmerken zijn lichamelijke geslachtskenmerken die zich pas ontwikkelen op het moment dat de dieren geslachtsrijp worden. Denk hierbij bijvoorbeeld op het groter worden van de kam en het ontwikkelen van sporen bij hoenders, het doorgroeien van de hoektanden tot slagstanden bij varkens, etc.

Runderen

Een koe leiden

Soms moet je met een koe de stal uit lopen. Je leidt de koe dan aan een halstertouw. Een koe loopt nooit naar het donker, maar altijd naar het licht. Houd daar rekening mee. Pas op voor uitglijden, in de stal is het vaak glad en wikkel het halstertouw nooit om je hand!!!! Als de koe op hol slaat trek de lus zich strak en kan je het touw niet meer loslaten.

Stap 1:

Loop met een halstertouw naar de koe toe die je wilt gaan leiden. Praat tegen de koe zodat zij weet dat je eraan komt. Benader de koe van de zijkant of schuin van voren. Als je bij de koe bent leg je een hand op de achterhand van de koe en loop je naar de kop van deze koe. Doe de koe een halster of een touwhalster om.

Stap 2:

Trek de koe met je mee. Zorg ervoor dat je net voor de koe loopt. Zo geef je de koe niet de ruimte om te gaan rennen. Leid de koe naar de plek waar je haar wilt hebben en zet de koe vast met de paardenknoop. Je gebruikt de paardenknoop om de koe in een noodsituatie snel las te kunnen maken.

Stap 3:

Wil de koe niet lopen, geef haar dan een tik op de kont. Als je niet alleen bent kan je dat ook door de andere persoon laten doen.

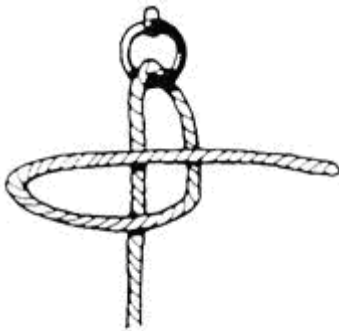
Een koe vastzetten

Een koe zet je vast als je een koe wilt controleren of behandelen of als de veearts het dier gaat behandelen. Je kan een koe onder andere vastzetten met een halstertouw, aan een zelfsluitend voerhek of een klauwbekapbox. Een koe zet je in een klauwbekapbox vooral als je de klauwen van een koe wilt bekappen. Dit is een specialistische handeling en deze handeling zal je dan ook niet snel zelf doen. Daarom zullen wij dit hier nu niet behandelen.

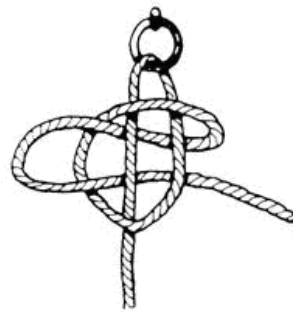
Koe vastzetten met het halstertouw.

Als je een koe wilt vastzetten met een halstertouw moet je het dier eerst invangen en naar de gewenste plaats leiden zoals hierboven beschreven. Voor een koe is het niet ongewoon om vastgezet te worden. Een koe is over het algemeen een rustig dier maar toch moet je er rekening mee houden dat de koe schrikt en wilt vluchten. Daarom is het belangrijk dat je het touw altijd snel los kan maken. Daarom maak je gebruik van de paardenknoop. Deze knoop kan je altijd dus altijd lostrekken als dat nodig is. Je moet dan wel een flinke ruk geven aan het touw.

Het maken van een paardenknoop

Stap 1

Stap 2

Geslacht bepalen

Een mannelijk rund is een stier, een vrouwelijk rund noemen we een koe. Als een rund pas geboren is noemen wij dit dier totdat het een 6 maanden wordt een kalf. Tussen de 6 en de 18 maanden is een jong rund een pink. Een drachtige pink wordt een vaars genoemd. Een gecastreerd rund wordt een os genoemd.

Primaire geslachtskenmerken

Het verschil tussen een stier en een koe is het gemakkelijkst te zien onder de staart van het rund. Bij elk rund zit direct onder zijn staart de anus. Is het dier vrouwelijk dan zit onder de anus de vulva. Is er geen vulva te zien dan is het een mannelijk dier. Verder kan je bij het dier onder aan de buik kijken. Is daar de koker te zien waaruit de penis tevoorschijn komt als de stier een koe wilt dekken en hangt er tussen de achterbenen het scrotum dan is het een stier (pas op!, bij een os is er geen scrotum meer aanwezig). Bij koeien zit er tussen de benen het uier dat bijzonder goed te herkennen is als de koe eenmaal heeft gekalfd.

Secundaire geslachtskenmerken

Bij runderen zijn de geslachten niet te herkennen aan de aanwezigheid of afwezigheid van horens. Koeien en stieren hebben namelijk allebei horens. Runderen worden vaak als kalf behandeld zodat ze geen horens krijgen. Een volwassen stier is groter, zwaarder en "vierkanter" dan een koe. Ook zijn ze vaker agressiever omdat ze in de natuur hun kudde moeten beschermen tegen roofdieren en concurrenten.

Bijlage: maken paardenknoop

Stap 1

Stap 2

Stap 3

Stap 4

Stap 5

Stap 6

	<p>Stap 1: sla het touw om het vaste object heen</p> <p>Stap 2: maak aan de rechterkant, waar het paard zou staan, een lus in het touw</p> <p>Stap 3: draai het linkerdeel van het touw om de lus heen</p> <p>Stap 4: haal het uiteinde van het touw onderlangs naar de rechterkant</p> <p>Stap 5: maak nu weer een lus in het touw, zoals bij stap 2</p> <p>Stap 6: haal deze lus door de eerste lus heen</p> <p>Stap 7: houd de lus vast en trek het touw aan door aan de kant van het paard aan het touw te trekken</p>
<p>Stap 7</p>	

B. Zelftoets

1. Wat is het verschil tussen primaire en secundaire geslachtskenmerken?

2. Hebben alleen stieren horens?

3. Wat is het verschil tussen hanteren en fixeren?

4. Waarom moet je bij het leiden van een koe voor het dier lopen?

5. Heeft een mannelijk rund altijd een scrotum (balzak)?

6. Waarom mag je het touw niet om je hand draaien tijdens het leiden?

7. Wat doe je als de koe niet wilt lopen?

8. Hoe kun je ervoor zorgen dat een koe een donkere stal in wilt inlopen?

9. Wat zijn de primaire geslachtskenmerken van een koe?

10. Wat zijn de primaire geslachtskenmerken van een stier?

C. Praktijkopdrachten

Tijdens deze praktijklessen ga je verschillende koeien hanteren en fixeren. Ook ga je het geslacht van het dier bepalen.

1. Als je de paardenknoop nog niet beheerst oefen deze knoop dan eerst.
2. Ga de stal in en benader het rund zoals hierboven beschreven. Als je bij het rund bent doe het dan een halster om. Als het niet lukt vraag dan een klasgenoot of je docent om te helpen.
3. Als je het rund hebt ingevangen en het halster hebt omgedaan kan je de koe gaan leiden. Als de koe niet wilt lopen, vraag dan een klasgenoot om je te helpen.
4. Als je het rund naar de gewenste plek hebt geleid zet het dier dan vast met het leidtouw. Gebruik hiervoor de paardenknoop.
5. Bepaal nu het geslacht van het dier.
6. Herhaal het hanteren en het seksen bij minimaal 2 andere runderen.

Beoordeling door leerling

1. *Wat heb ik gedaan?*

2. *Wat ging goed?*

3. *Wat kon beter?*

4. *Hoe pak ik het de volgende keer aan?*

Feedback van de docent

(zelf invullen)

Wat ging goed:

Tips: